

Wilde bijen in mijn tuin

Tekst en foto's Annette van Berkel

De pluimvoetbij: een imposante verschijning

Mijn eerste ontmoeting met de pluimvoetbij was op een filmpje van een nichtje. Zij had allemaal holletjes gravende grote 'enge beesten' op het erf. Wat het waren en of ze kwaad konden, vroeg ze. Het bleken pluimvoetbijen te zijn, die hun holletjes groeven tussen de randen van de betonplaten. Aangezien het grote bijen zijn en ze een karakteristieke manier van graven hebben, vielen ze nogal op.

Beschrijving

De pluimvoetbij (*Dasypoda hirtipes*) is een grote solitaire bij en meet van kop tot achterlijfspunt zo'n 13-15 mm en is daarmee net zo groot of groter dan een werkster van de honingbij. Vrouwtjes hebben een bruin behaard borststuk met soms een zwartbehaarde band tussen de vleugels. Het achterlijf is zwart met witte bandjes. Het meest opvallende aan haar is de enorme oranje scopa aan de achterpoten. De lange verzamelharen zitten op de scheen en basitars (bovenste deel van de voet) en vormen een grote pluim. Vandaar de naam pluimvoetbij. Als de scopa vol zit met stuifmeel, geeft dat een opvallend en karakteristiek beeld (zie foto). Ook de mannetjes zijn erg harig en hebben lange, flink behaarde poten. Bij mijn eerste waarneming van een mannetje had ik de associatie met een grote spin.

Nestgedrag

Pluimvoetbijvrouwtjes graven hun gangen bij voorkeur in het zand. De gang loopt recht of schuin de grond in en op een diepte van 30 - 60 cm worden aan zijgangetjes de broedcellen uitgegraven. Dat naar buiten werken van het zand aan het oppervlak gaat erg karakteristiek: een vrouwtje duwt met een soort zwembeweging van de achterpoten het zand naar achteren lopend weg. Hierdoor ontstaan scheve vulkaantjes met een uitloop naar één kant (zie foto). De bijen maken hun gangen vaak in grote groepen bij elkaar. Ik zag ze de ingangen voor de nacht van binnenuit afsluiten met een prop zand.

In tegenstelling tot wat veel gravende solitaire bijen doen, maken pluimvoetbijen de broedcel niet waterdicht. Als oplossing voor een eventueel vocht- en schimmelprobleem wordt de nectar-stuifmeelbal op drie pootjes gezet, los van de wand. Het ei wordt er bovenop gelegd. De larve consumeert het voedsel en overwintert als pre-pop zonder cocon. (zie overwinteren van wilde bijen, *Bijenhouden* 2022-6). De verpoping vindt plaats in de voorzomer. De pluimvoetbij heeft één generatie en vliegt vanaf juni, juli tot begin september. Het is dus een echte zomerbij.

Composieten

De pluimvoetbij gebruikt stuifmeel van bloemen uit de composietenfamilie en dan met name uit de onderfamilie der

paardenbloemachtigen (Cichorioideae), grotendeels gele bloemen met voornamelijk lintbloemen. Een groot deel van de gele composieten sluit na de middag. De pluimvoetbijen hebben hun voedselvuchten daaraan aangepast en vliegen dan ook voornamelijk in de ochtend. Ze kunnen flinke afstanden afleggen naar hun drachtplanten, tot wel 2 km toe. Distelachtigen (Carduoideae) worden graag gebruikt voor nectar, maar ik zag ze er ook stuifmeel op verzamelen. Mannetjes gebruiken de gele composieten ook om op of in te slapen (zie foto). Als de bloem sluit (als dat past) laten de bijen zich insluiten.

Ook langs de rivieren

In mijn eigen omgeving kom ik de pluimvoetbijen vooral in de bloemrijke delen van de uiterwaarden of de rivierdijken tegen. Ik zag vrouwtjes vooral op knoopkruid. Ze verzamelden er ook stuifmeel gezien de geel-crèmekleurige scopa door het witte stuifmeel. Andere waren er duidelijk alleen met nectar bezig.

De nesten heb ik tot op heden in het rivierengebied niet gevonden, terwijl ik op de hogere zandgronden toch regelmatig nestaggregaties tegenkom. In een bocht van het pad op de foto zat een kolonie en de gele composieten zaten dan ook vol pluimvoetbijen. Ook mannetjes waren volop aanwezig om vrouwtjes die nog niet gepaard hebben te zoeken. Een vrouwtje paart maar éénmaal en de paring

Foerageer- en voortplantingsbiotoop

duurt krap een minuut. De nesten worden geregeld tussen bestrating gemaakt. Zo kwam ik tientallen nesten tegen op de oprijlaan van de camping waar ik afgelopen jaar in Drenthe verbleef, en bij mijn nichtje in de Achterhoek op het erf.

Slapende pluimvoetbij mannetjes. Foto Kars Veling

De soort duikt op steeds meer plekken op en heeft mogelijk voordeel van de klimaat opwarming. Het is in elk geval een indrukwekkende goed herkenbare bij. Ontmoet je ze geniet er dan volop van! Ook als ze veel zandhopen op je bestrating maken... 🍯

Kauwende metselbij foeragerend op knoopkruid

Pluimvoetbij vrouwtje werkt zand achterwaarts lopend uit haar nestgang

Karakteristiek beeld van een pluimvoetbij vrouwtje met stuifmeel